

Kunskaps- organisation för feminism och femi- nistisk forskning – en kritisk och eman- cipatorisk studie

Jenny Samuelsson

Jenny Samuelsson arbetar som lektor i biblioteks- och informationsvetenskap vid Umeå universitet och disputerade 2008 med avhandlingen *På väg från ingenstans. Kritik och emancipation av kunskapsorganisation för feministisk forskning*. Jenny Samuelssons forskningsområde är framförallt kunskapsorganisation och feministisk teori.

Knowledge organization of feminism and feminist research – a critical and emancipatoric study

This article deals with knowledge organization of feminist research in bibliographic catalogues. A feminist discourse is defined, of which feminist research is seen as a part. Feminist perspectives are analyzed in text analyses of PhD dissertations, universal knowledge organization systems, Svenska Ämnesord, Klassifikationssystem för Svenska Bibliotek, and in one subject specific system: Kvinnohistoriska Samlingarnas Ämnesord. These catalogues were studied in order to see how they are able to articulate feminist perspectives. In the universal systems, a severe marginalization of feminist research is noticed. This marginalization may be interpreted in light of an objectivistic and universalistic epistemology and ontology wherein monodisciplinary knowledge and thematic topics are privileged. Feminism is misunderstood as a field only relating to socio-political women's issues that has marginalized status in the systems. In the subject-specific system, Kvinnohistoriska Samlingarnas Ämnesord, incomplete and inadequate knowledge organization is recognized. The structure of this index is overly simple and

feminist discourse is not defined. Successful organization of feminist knowledge needs to be based on a particular understanding of knowledge and knowledge organization as contextually shaped (and shaping). Feminist literature expresses feminist discourse (qua theme) and perspectives. It is part of the feminist tradition (such as critical, women-centring, and reflexive feminisms) – all of which must be conveyed in the knowledge organization.

I denna artikel argumenteras för att svenska bibliografiska databaser använder kunskapsorganisatoriska system, som inte kan synliggöra feministisk kunskap eller göra den möjlig för användare att effektivt återfinna.

Hösten 2008 utkom min biblioteks- och informationsvetenskapliga avhandling *På väg från ingenstans. Kritik och emancipation av kunskapsorganisation för feministisk forskning* (Samuelsson, 2008). Den handlar om de processer, som osynliggör feministisk kunskap i kunskapsorganisatoriska sammanhang, och om vad man kan göra åt det omfattande problem som detta osynliggörande innebär. Jag analyserade det feministiska kunskapsfältet genom att studera det feministiska innehållet i sociologiska och litteraturvetenskapliga av-

handlingar, för att därefter studera hur detta feministiska innehåll indexerats och klassificeras i de svenska systemen *Klassifikationsystem för svenska bibliotek*, *Svenska Ämnesord* och *Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesordslista*.

Denna artikel återger avhandlingen i sammanfattad och omarbetad form och mynnar ut i ett antal utgångspunkter för synliggörande och inkluderande kunskapsorganisatoriska systems uppbyggnad. Tyvärr kommer inte analyserna av avhandlingarnas innehåll till sin rätt här – utrymmet är alltför begränsat. I just detta avseende rekommenderar jag verkligen att läsa min avhandling. Framförallt har jag här istället lagt tonvikt på att presentera slutsatser och avslutande reflektioner – just för att det är av stor betydelse att något görs åt de problem jag belyser.

1. Bakgrund, syfte och frågeställningar

Bristerna vad gäller systemens kunskapsorganisation av feministiskt material är väldokumenterade (t.ex. Berman, 1971, 1984; Dickstein, Mills och Waite, 1988; Feinberg, 2005; Foskett, 1971, 1984; López-Huertas och de Torres Ramírez, 2007; Olson, 1991, 2002a; Palmer och Knott Malone, 2008). I en svensk kontext har man kritiserat de kunskapsorganisatoriska bristerna i såväl *Klassifikationsystem för svenska bibliotek* och *Svenska ämnesord* som i den för kvinno-, mans- och genusrelaterat material specifika *Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesordslista* (t.ex. Hansson 1999; Axelson, 2004; Folkesson and März, 2006; Klasson, 1996; Pettersson, 2001, 2003). Forskningen, både svensk och utländsk, har alltså tydligt klargjort att feministiskt material utesluts från normen och är nedvärderad i systemen, om den överhuvudtaget syns (t.ex. Olson, 2002a; Pettersson 2001, 2003).

Min utgångspunkt är, framförallt, att nya eller förbättrade system måste bygga på medvetenheten om vilka brister de nuvarande systemen innehåller. Ifråga om vad som faktiskt

skulle behöva åtgärdas har dock nästan ingenting belysts av forskningen. Lösningen skulle självfallet vara ett system där feministisk kunskap tilläts existera och där användarna har möjlighet att hitta den feministiska kunskap de behöver för att fylla sitt informationsbehov, för sina studier, sin forskning, sin undervisning etcetera. Men *hur* skulle sådana kunskapsorganisationssystem se ut? Några forskare har kommit med förslag vad gäller de universella systemens förbättring (Olson 1991, 1996, 1998, 2002a, 2002b; Olson and Ward 1997). Endast några få studier har fokuserat principer för domänspecifika kunskapsorganisationssystem (López-Huertas och de Torres Ramírez, 2007; López-Huertas, de Torres Ramírez och Barité, 2002; Olson, 2007). Detta är dock studier som är små till sin omfattning, främst vad gäller analysernas empiriska material, men som också och framförallt har brister i fråga om definitionen av de feministiska och genusvetenskapliga diskurser eller domäner de diskuterar samt vilken kunskap som inkluderas där.

För min analys, som återges här, är det av mycket stor betydelse att noggrant definiera den feministiska forskningen som ett kunskapsfält, och här menar jag då intellektuellt i form av vilken kunskap som produceras. Det är först efter att ha dragit slutsatser om det som jag kan få möjlighet att visa på hur kunskapsfältet skulle kunna kunskapsorganiseras på ett bättre och mer synliggörande vis.

De fyra frågeställningar jag besvarar är:

- Hur kan kunskapsorganisatoriskt osynliggörande av feministisk kunskap förstås?
- Vilka feministiska perspektiv artikuleras i feministiska avhandlingar?
- Hur tillvaratas avhandlingarnas feministiska innehåll i indexering och klassifikationer?
- Vad bör kunskapsorganisation av feministiska texter ta hänsyn till, för att feministisk diskurs ska kunna uttryckas?

2. Metoder

2.1 Det feministiska avhandlingsmaterialet
Den bibliografiska databasen GENA består av bibliografiska poster för svenska kvinno-, mans- och genusforskningsavhandlingar. Jag använde mig av denna databas för att identifiera avhandlingar med ett feministiskt perspektiv. Tanken med detta var att kunna analysera innehållet i dessa avhandlingar för att avgöra om de är feministiska, och i så fall hur. Av praktiska skäl fick jag avgränsa mig till avhandlingar från två discipliner; sociologi och litteraturvetenskap. Det utvalda materialet kommer från hela genusforskningens tillkomsttid, dvs. från 1962- 2005.¹ Totalt utgörs materialet av 159 avhandlingar – 65 från litteraturvetenskap och 94 från sociologi.

Ett första steg i min analys var att läsa avhandlingarna översiktligt för att avgöra om de kunde benämnas feministiska. Så många som 53 av 65 avhandlingar inom litteraturvetenskap och 63 av 95 sociologiska avhandlingar konstaterades vara feministiska; de uttrycker ett ”feministiskt perspektiv”. De övriga uttrycker någon annan typ av köns-/genusorienterat perspektiv. En analys av dessa totalt 116 avhandlingar liksom av sekundärlitteratur om feministisk kunskap och vetenskap fick sedan ligga till grund för att utveckla en definition av en feministisk diskurs; se vidare i avsnitt 4 nedan. En mer djupgående analys av mångfalden i de feministiska perspektiven gjordes därefter i 16 av de sociologiska feministiska avhandlingarna och 17 av de litteraturvetenskapliga. Resultatet av denna analys presenteras nedan i avsnitt 5.

2.2 Kunskapsorganisationssystemen

Två universella kunskapsorganisationssystem och ett ämnesspecifikt system valdes ut för

analys. Jag har presenterat de universella systemen ovan – *Klassifikationsystem för svenska bibliotek* och *Svenska Ämnesord*. De används i stor omfattning i svenska biblioteks bibliografiska databaser och i vår nationella bibliografiska katalog LIBRIS. Det såg jag som rimliga skäl till att välja ut dem för analys.

Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesord är det ämnesspecifika system som jag analyserat. Denna ämnesordslista används i *Kvinnohistoriska samlingarnas bibliografiska katalog KVINNSAM*, liksom i ovan nämnda GENA. KVINNSAM är en av Europas största samlingar med kvinno- och genusrelaterat material. Materialet är mycket viktigt för kvinno-, mans- och genusforskningen – och inte minst också för den feministiska kunskapen som helhet.²

Kunskapsorganisationen studerade jag på tre sätt. För det första analyserade jag den logiska strukturen hos de utvalda kunskapsorganisationssystemen, dvs. utgångspunkterna för den praktiska indexeringen och klassifikationen. För det andra diskuterade jag utgångspunkterna för kunskapsorganisatorisk praktik, dvs. riktlinjer etcetera för indexering och klassifikation. För det tredje handlade det om att analysera vilka konsekvenser denna logik och denna struktur får på den kunskapsorganisatoriska praktiken, dvs. de faktiska klassifikationerna och indexeringarna (här: för de 159 avhandlingarna).

3. Teoretiska och metateoretiska utgångspunkter

3.1 Ett poststrukturalistiskt, socialkonstruktionistiskt metaperspektiv

Mina teoretiska och metodologiska utgångspunkter är poststrukturalistiska och diskursorienterade; jag ansluter mig till ett perspektiv

¹ GENA är tillgänglig på www.databasengena.nu.

² KVINNSAM är sökbar som en del av LIBRIS på http://libris.kb.se/form_extended.jsp?f=kvin

som är socialkonstruktionistiskt och anties-sentialistiskt (Burr, 1995; Laclau och Mouffe, 2001; Wenneberg, 2001; Winther Jørgensen och Phillips, 2000). Världen och dess kunskap, liksom därmed även kunskapsorganisation, ses som kulturellt, historiskt och socialt föränderliga – och förändrande. Med det sist-nämnda menas att de också skapar mening (Bowker och Star, 1999; Talja et al., 2002). Hur kunskap (och kunskapsorganisationssystem) är konstruerad och används gör skillnad och får sociala konsekvenser (Bowker och Star, 1999; Talja et al., 2002).

Jag vill påstå att kunskapsorganisation har en viktig roll ifråga om att forma, upprätthålla och stödja viss praktik utifrån specifika intressen (se t.ex. Albrechtsen och Jacob, 1999, s. 523; Bowker och Star, 1999; Olson, 2001, s. 639). Det är inte bara kunskapsorganisations-systemen i sig själva som reflekterar samhällets maktstrukturer. Det gör också resultaten av den kunskapsorganisatoriska praktiken, indexeringarna och klassifikationerna i de bibliografiska posterna och den kunskapsorganisatoriska praktiken i sig själv – indexerandet och klassificerandet (t. ex. Radford och Radford, 2005, s. 70-71; Olson, 2002a; Andersen, 2004).

Hope Olson, som är en framstående forskare inom området kunskapsorganisation och speciellt fokuserar marginaliserade kunskapsområden, benämner den kunskapsorganisatoriska praktiken – indexering och klassifikation – som ”naming information” (Olson, 2002a, s. 4). I ett diskursteoretiskt perspektiv i enlighet med Laclau och Mouffe (2001/1985) kan varje enskild ämnesordsindexering och varje enskild klassifikation, så väl som den praktiska användningen av dem i bibliografiska poster, ses som skapande av mening. På så vis är de mycket viktiga – de är artikulationer av betydelse. Självklart är det inte bara praktiken och de enskilda uttrycken som spelar roll – reglerna som sätts inom kunskapsorganisationssys-

temens ramar, t.ex. i logik och struktur, skapar också mening. Det gör också riktlinjerna för indexering och klassifikation. Men i slutändan är det till syvende och sist indexeraren och klassifikatören som bestämmer vilket ämne som ska få ett namn och vilket som ska bli utan (Olson, 2002a), dvs. vad som kommer med i den bibliografiska posten.

3.2 Ett kontextuellt, kulturellt och socialt betonande perspektiv

Jag hävdar också att kunskapsorganisationens praktiker och system måste anpassas till de kontexter inom vilka de ska användas och där dess användare naturligen befinner sig. Användare inom olika kontexter har olika informationsbehov, och därför behöver informationssystem utformas olika inom olika kontexter. Jag betraktar informationsbehov som att de skapas av sociala, kulturella och historiska kontexter (t.ex. Andersen, 2004; Frohmann, 1994; Sundin och Johannisson, 2005; Hansson, 2006; Hjørland, 1998; Talja et al. 2005). Det är framförallt domänanalysen, ståndpunktsepistemologin och feministisk kunskapsorganisatorisk forskning som har uppmärksammat informationsbehov utifrån detta sociala och kulturella perspektiv.

3.2.1 Domänanalysen

Domänanalysen, utvecklad framförallt av Birger Hjørland, analyserar ”knowledge-domains as thought or discourse communities, which are parts of society’s division of labour” (Hjørland och Albrechtsen, 1995, s. 407). Domänanalysen är en av ett litet antal analytiska ramverk inom biblioteks- och informationsvetenskapen som studerar kunskapsdomäner epistemologiskt (Hjørland och Albrechtsen, 1995; Hjørland, 1993, 2002)

För att försäkra god informationsförmedling bör kunskap studeras som skapad inom specifika domäner, och här handlar det om att utvärdera domänens sociala och intellektuella

innehåll. Utifrån slutsatserna av en sådan analys kan sedan meningsfulla och relevanta och för domänen specifika kunskapsorganisationssystem skapas (Hjørland och Albrechtsen, 1995; Hjørland, 2002). Den mest fundamentala delen av domänanalysen är just den epistemologiska analysen av en kunskapsdomän (Hjørland, 2002, p. 439). Sådana analyser kan sedan fungera som riktlinjer för urval, organisation och återvinning av kunskap (Hjørland, 2002, s. 440). Utvecklingen av metodologier för att konstruera kunskapsorganisationssystem för specifika kunskapsdomäner är också centralt för domänanalysen (Hjørland, 2002, s. 425). Dessa ovan beskrivna riktlinjer för domänanalysen har också varit mycket viktiga för mitt val att göra en analys av den feministiska kunskapens intellektuella innehåll. Domänanalysens utgångspunkter har varit avgörande för hur jag har lagt upp min analys och dess fokus som en analys av den feministiska kunskapens och kunskapsorganisationens intellektuella innehåll.

3.2.2 Ståndpunktsepistemologin

Ståndpunktsepistemologin är en annan inriktning som fokuserar på den sociala och kulturella kontextens betydelse för informationsförmedling och även för kunskapsorganisation. Ståndpunktsepistemologin fokuserar på hur olika grupper av människor, såsom kvinnor eller etniska minoriteter, skapar sin verklighet på olika sätt, utifrån sin egen position i samhället (se t.ex. Harding, 1986).

Ståndpunktsepistemologin är mer koncentrerad på makt och frågor som relaterar till makt än vad domänanalysen av tradition har varit. Att integrera ett maktperspektiv i analysen kan på ett fruktbart sätt belysa varför och hur feministiska perspektiv är osynliggjorda i de universella kunskapsorganisationssystemen (Spivey, 1995, s. 60; Trosow, 2001, s. 360, Olson, 2002a, 2002b; Olson och Schlegel, 2001).

3.2.3 Ett feministiskt perspektiv

Hope Olsons resonemang, som jag nämnt ovan, kan ses som nära förknippat med ståndpunktsepistemologins. Hon diskuterar hur kvinnor och kvinnors intressen marginaliseras i de universella kunskapsorganisationssystemen. Utifrån det dekonstruerar hon systemens universalistiska och objektivistiska normer och försöker anpassa de dekonstruerade systemen till olika kontexter och målgrupper. Inte minst är det en feministisk målgrupps informationsbehov, som hon har varit intresserad av att möta.

3.2.4 Diskursteorin

De ovan beskrivna teoretiska ramverken argumenterar inte tillräckligt för hur text och kunskap skapar och producerar mening. Det gör däremot diskursanalysen, i enlighet med Talja et al (2002, 2003, 2005) liksom Radford and Radford (2005). Även Michel Foucault visar på detta perspektiv i "Fantasia of the Library", där den rigorösa ordning med vilken biblioteket beskriver världen förklaras, men också att det finns möjligheter att beskriva världen annorlunda:

Fantasies are carefully deployed in the hushed library, with its columns of books, with its titles aligned on shelves to form a tight enclosure, but within confines that also liberate impossible worlds... The imaginary is not formed in opposition to reality as its denial or compensation; it grows among signs, from book to book, in the interstice of repetitions and commentaries; it is born and takes place in the interval between books. It is a phenomenon of the library. (Foucault, 1977, s. 90-91)

Beskrivningen ringar in det viktigaste med att se kunskapsorganisation från ett diskursorienterat perspektiv: kunskapsorganisation formar

och skapar mening, och denna mening är föränderlig. Detta är en mycket betydelsefull utgångspunkt för min analys – vilken också vill peka på kunskapsorganisationens funktioner som meningsskapare.

4. Feminism, feministisk forskning och feministisk diskurs

4.1 Feminism

Jag definierar – och refererar då till hooks och andra – feminism som en rörelse som kämpar för att tillintetgöra sexism, sexistiskt utnyttjande och könsmässigt förtryck. ”Feminism is a movement to end sexism, sexist exploitation, and oppression”, skriver hooks (2000, s. viii). Kampen utförs inte mot ett specifikt kön, men mot allt tänkande och alla handlingar som privilegierar ett kön över ett annat. Detta är för vissa feminister ett kontroversiellt sätt att betrakta feminism – vissa forskare ser istället feminism som en rörelse med fokus på att utplåna dels patriarkatet dels förtryck och utnyttjande av kvinnor (Freedman, 2003; Frye, 2000; Gemzöe, 2002).

4.2 Feministisk forskning & genusforskning

Jag betraktar feministisk forskning som en i den feministiska rörelsen och kampen integrerad del. Då feministisk forskning diskuterar varför och hur kvinnor är förtryckta, vad förtrycket består av och hur förtrycket kan motarbetas är den en naturlig del av den feministiska kampen. Min förståelse av feminism är som nämnts inte begränsad till att enbart diskutera förtryck av kvinnor, utan feministisk forskning kritiserar köns- och genusrelaterad ojämlikhet och maktstrukturer av alla slag.

Det är viktigt att här tydliggöra skillnaden mellan genusforskning och feministisk forskning. Den förstnämnda utgår från ett perspektiv på kön/genus som är omöjligt att se-

parera från makt, medan den sistnämnda fokuserar på olika aspekter och dimensioner av genus utan att nödvändigtvis inkludera ett maktperspektiv på kön dvs. alla genusrelationer ses inte nödvändigtvis som maktrelationer (Thurén, 2002, 2003).

Feministisk forskning kan i ljuset av detta resonemang betraktas som en underkategori till genusforskningen, och genusforskning kan ses som en paraplyterm för all forskning om genus – forskning om sexuell ojämlikhet, kvinnoforskning, maskulinitetsstudier, queerforskning och även feministisk forskning (Smirthwaite, 2005). Ett av de problem som finns med definitionen är att den blir något generaliserande – all forskning som på något vis diskuterar kön har inte att göra med genus som social konstruktion, utan med kön rent biologiskt. Trots det ser Smirthwaite just denna egenskap – genus som socialt konstruerad – som den gemensamma nämnaren för genusforskningen (Smirthwaite, 2005, p. 79). Ett exempel på forskning som tveksamt hör hemma inom genusforskningen är den som ser kön som enbart biologiskt och genus som enbart socialt, och som opåverkande varandra. Sedan har vi också den del av den feministiska forskningen som faktiskt är särartsfeministisk och inte utgår från ett genusperspektiv, utan från en biologisk könsförståelse. Den s.k. biologiska feministiska forskningen menar att män och kvinnor är biologiskt olika och därför borde ha samma rättigheter och skyldigheter, men ha rätt att forma sina liv på olika sätt

4.3 En feministisk diskurs

Diskurs är ett analytiskt begrepp och inringningen av diskurser är en analytisk operation. De diskursteoretiska begreppen ska inte ses som något som finns avgränsat i verkligheten (Winther Jørgensen och Phillips, 2000, s. 137). Jag har använt mig av de diskursteoretiska begreppen för att kunna diskutera olika inriktningar av köns- och genusrelaterade

forskning och framförallt feministisk forskning på ett fruktbart sätt. Feministisk forskning kan sägas bidra till att artikulera en feministisk diskurs. Nodalpunkten i diskursen utgörs av kritik mot ojämlika maktrelationer liksom krav på förändring av dessa. Detta perspektiv står i fokus i de avhandlingar jag definierar som feministiska.

4.4 En diskursordning om genus

De olika genusdiskurserna (den feministiska inkluderad) som artikuleras i det ursprungliga urvalet av avhandlingar kan sägas uttrycka en "diskursordning" om kön/genus (Winther Jørgensen and Phillips, 2000, s.63-64). I denna diskursordning ingår alla sociologiska och litteraturvetenskapliga kvinno-, mans- och genusforskningsavhandlingar som publicerats mellan 1962-2005.

Vi ser en stor bredd i de perspektiv på kön/genus som ryms inom denna diskursordning, och vi ser att den feministiska forskningen tydligt avskiljer sig från övrig forskning i sitt kritiska och emancipatoriska perspektiv på ojämlika könsförhållanden.

Det finns också en hel del forskning som inte uttrycker ett feministiskt perspektiv. Några exempel på icke-feministiska avhandlingar i mitt material är Susanna Roxmans *Guilt and glory: studies in Margaret Drabble's novels 1963-80* (1984), Eva Margareta Löfgrens *Schoolmates of the long-ago: motifs and archetypes in Dorita Fairlie Bruce's boarding school stories* (1993) och Laurel Ann Lofsvolds *Fredrika Bremer and the writing of America* (1999). Inga av dessa använder feministisk teori, även om de fokuserar på kvinnliga författare eller karaktärer. Ändå kan de vara synliggörande på ett sätt som skulle kunna tas för feministiskt. De inkluderar dock inte någon maktdiskussion som relaterar till kön/genus och de har ingen relation till den feministiska rörelsens frågor.

I en del av sociologiavhandlingarna diskuteras kön och genus på ett sätt som inte kan

betraktas som feministiskt. Carita Bengs *Looking good: a study of gendered body ideals among young people* (2000) fokuserar genus och genuskonstruktion men relaterar inte till makt. Per Båvners *Half full or half empty? Part-time work and well-being among Swedish women* (2001) diskuterar kvinnors välbefinnande, inte genus, inte jämställdhet och särskilt inte makt. *Mine, yours or ours?: Sharing in Swedish Couples* (2002) av Charlott Nyman diskuterar jämställdhet men inte makt relaterad till kön/genus.

4.5 De feministiska sociologiavhandlingarna

I de feministiska avhandlingarna ser vi tydliga diskussioner om kön/genus som relateras till såväl makt som till kritik mot och emancipation av dessa ojämlika maktrelationer. Johanna Essevelds avhandling *Beyond silence: middle-aged women in the 1970's* (1988) fungerar som ett bra exempel på en sådan avhandling. Den handlar om att synliggöra det osynliggjorda, att göra kvinnors liv synliga utifrån deras egna perspektiv:

I attempt to make women's silences audible by presenting their reflections and actions in their daily lives, against the background of a particular society and historical period (Esseveld, 1988, s. 8)

Esseveld är intresserad av tystnader i kvinnors liv, tystnader som också traditionell sociologi har varit en del av att producera (Esseveld, 1988, s. 8). Avhandlingens fokuserar en grupp kvinnor, som hon ser som speciellt tystade: medelålders kvinnor under 1970-talet: "I believe that this generation of women offers an insight into a theoretical problem: continuity and change in identity against the background of a changing society", skriver Esseveld (1988, s. 8 och 10). Essevelds feministiska perspektiv beskrivs noggrant och kan definieras som

ståndpunktsfeministiskt. Framförallt ligger Dorothy Smiths texter som en betydelsefull grund till perspektivet:

What must be explained is that which actually occurs in women's everyday world and how these events are experienced by them. In giving central emphasis to women's experience, I do not assume that all women share one and the same experience. Instead, I assume experience to be located in society and history, embedded in a set of social relations which produce both its possibilities and limitations. (Esseveld, 1988, s. 45)

I detta perspektiv på människor och deras sociala liv och hur detta bör studeras är perspektivet att kvinnor både producerar och skapar sina liv, men också är begränsade och påverkade av det. Till detta lägger Esseveld också ett feministiskt perspektiv. Esseveld vill "contribute to the development of a 'critical' science", vilket innebär att förhålla sig kritisk till objektivitet, hierarki och kontroll inom samhällsvetenskaperna (1988, s. 45). Det är också, enligt Esseveld, viktigt att vetenskapen är emancipatorisk:

Emancipation suggests to me the eventual end of social and economic conditions that oppress women and the achievement of a society free from sexist bias. The ideal for such a science is that it should enhance the self-emancipation of women, I believe that social scientists can contribute to this process by analysing and exposing the social and societal relations that constrain and limit individual experience. (Esseveld, 1988, s. 46)

Vetenskap kan förändra samhället och när samhället förändras måste också vetenskapliga förklaringar förändras (Esseveld, 1988, s. 46).

4.6 De litteraturvetenskapliga avhandlingarna

Bland de feministiska litteraturvetenskapliga avhandlingarna ser vi många olika varianter av feministiska perspektiv. En avhandling som har influerats av queerteori och en "extremkonstruktionistisk" könsteori i Butlers efterföljd är Tiina Mäntymäkis *Hard & Soft: the Male Detective's Body in Contemporary European Crime Fiction*. Denna studie är främst upptagen med att studera den manliga kroppen, något som i sig är ett ovanligt tema inom den feministiska litteraturvetenskapen. Mäntymäki studerar också kvinnan som tema, som "den andra" tillsammans med mordoffer och mördare. *Hard & Soft* utgår från den manliga detektiven som en iscensättning av den manliga normen, till fullo: "The detective can be assumed to be held in an iron-grip of the male norm" (Mäntymäki, 2004, s. 12), och här blir dess meningsskapande funktioner viktiga: "What kind of meanings does the body of the male detective become invested with as a gendered body within the normative framework of gender?" (Mäntymäki, 2004, s. 12). Avhandlingen har påverkats av postkoloniala och queerteoretiska strömningar, förutom i könsteoretisk bemärkelse också i fråga om kritiken av heteronormativiteten och eurocentrismen. Detektivgestalterna som diskuteras är förutom manliga också västerländska, vita, heterosexuella, kristna och tillhör medelklassen. Enligt Mäntymäki implicerar detta att

also other aspects to do with embodiment and engendering are accentuated. Their kinship with the generic norm of 'human being', expressed in their maleness, heterosexuality, being western etc. contributes to a concealment of gender and a gendered body (Mäntymäki, 2004, s. 12).

Mäntymäki uppfattar det som att normativitetens ideologi å ena sidan bidrar till att skapa

en könlös, osynlig kropp, och å andra sidan definierar vad en man och dennes kropp antas vara: "the detective can be assumed to be held in an iron-hard grip of a 'male norm'" (Mäntymäki, 2004, s. 12).

4.7 Slutsatser

Vid jämförelsen av de olika perspektiv på kön/genus och makt som uttryckts i de olika avhandlingarna ser vi en bredd i diskursordningen om kön/genus. Vi ser också att det feministiska perspektivet på kön/genus skiljer sig från de andra perspektiven i det att de uttryckligen är fokuserade på att kritisera och emancipera köns/genusdiskriminering.

5. Feministiska perspektiv i litteraturvetenskapliga och sociologiska avhandlingar

Efter definitionen av feminism, feministisk forskning och en feministisk diskurs, analyserade jag de feministiska perspektiven i sammanlagt 33 avhandlingar; 17 litteraturvetenskapliga och 16 sociologiska. Den fråga jag ville besvara var: på vilka sätt är dessa avhandlingar feministiska? Framförallt fokuserade jag metateoretiska, teoretiska och metodologiska förhållningssätt.

De olika feministiska perspektiven beskrivs i den övergripande analysen som tillhörande en feministisk diskurs. Efter en mer närgående analys av de olika perspektiven kan man istället se att de tillsammans konstituerar en feministisk diskursordning, där varje perspektiv kan ses som en enskild diskurs. Avhandlingarna visar upp olika feministiska perspektiv som alla har att göra med ojämlikhet och kön/genus. Dessa perspektiv har det gemensamt att de har ett kritiskt perspektiv gentemot maktobalans i könsrelationer och i sitt krav på förändring, men de skiljer sig åt ifråga om hur denna kritik förstås och uttrycks liksom i hur man kräver förändring. I enlighet med dessa olikheter är det förstås också så att kön/genus och makt förstås på olika sätt.

Den feministiska diskursordningen kan sägas bestå av åtminstone en kritisk, en kvinnoosynliggörande och en reflexiv diskurs, det visar både sekundärlitteratur och min analys av avhandlingarna.

5.1 Den kritiska diskursen

Den tidigaste feministiska forskningen är framförallt kritisk och förstår sexuellt förtryck och könsskillnader som en funktion hos – eller effekt av – patriarkatet och /eller kapitalistiska sociala strukturer. Denna kritiska diskurs förstår könsförtryck och sexuellt förtryck som fungerande framförallt på en individuell eller strukturell nivå. Ett exempel på en text som artikulerar denna diskurs är Kate Millets *Sexual Politics*. Bland de svenska avhandlingar i mitt material som uttrycker denna diskurs ser vi Rosmari Eliassons *Könsdifferenser i sexuellt beteende och attityder till sexualitet* (1971) och Ann-Mari Sellerbergs *Kvinnorna på den svenska arbetsmarknaden under 1900-talet: en sociologisk analys av kvinnornas underordnade position i arbetslivet* (1973). Båda dessa avhandlingar analyserar – och kritiserar – förtryck av kvinnor i samhället, Sellerbergs i fråga om arbetslivet och Eliassons ifråga om sexualitet.

5.2 Den kvinnoosynliggörande diskursen

Under den senare hälften av 1980-talet började både sociologiska och litteraturvetenskapliga avhandlingar medvetet synliggöra kvinnor utifrån ett vetenskapligt, feministiskt perspektiv. Denna forskning kan sägas uttrycka en kvinnoosynliggörande diskurs. Den feministiska litteraturvetenskapen influerades av fransk poststrukturalism samt angloamerikanska biografiskt inriktade angreppssätt. Inom den feministiska sociologin kom influenserna istället från ståndpunktsepistemologin och kritisk diskursanalys. Exempel från det sociologiskt analyserade avhandlingsmaterialet är ovan diskuterade *Beyond Silence*. Inom littera-

turvetenskapen har vi från slutet av 1980-talet flera avhandlingar som är tydliggörande artikulationer för denna diskurs, men de måste samtidigt sägas tillhöra också den reflexiva diskursen, i det att de har inslag av feministisk könsteori av strukturalistisk och poststrukturalistisk art.

En av dessa är Gunilla Domellöfs *I oss är en mångfald levande: Karin Boye som kritiker och prosamodernist* (1986). Den, liksom de andra avhandlingarna inom denna diskurs, är ett feministiskt litteraturvetenskapligt pionjärbete i och med att den i så hög grad är ett feministiskt projekt i sin emancipation och sitt synliggörande av Karin Boyes författarskap. Men här finns också en intressant kombination av kvinnoynliggörande och poststrukturalistiskt perspektiv. Domellöf skriver:

För att kunna förändra maktrelationerna mellan könen, är det under patriarkatet en metodiskt viktig angelägenhet att se makt-kampen som en del av konstverkets kontext. Genom att knyta det könsteoretiska perspektivet till de fundamentala intressen, som ger symboliska tecken mening, blir det möjligt att diskutera kvinnors meningsproduktion i text utifrån nya villkor. Både ifråga om kritiska och skönlitterära texter gäller det att dels avslöja begreppen maskulinitet och femininitet som sociala konstruktioner, som inte refererar till någon essentiell verklighet, dels att konfrontera den politiska makt och reella innebörd, som dessa kategorier haft för verklighetsuppfattningen. (Domellöf, 1986, s. 9)

Man kan helt klart se att avhandlingen i flera avseenden håller sig inom den synliggörande inriktningen med ett gynokritiskt perspektiv: den fokuserar på synliggörande och den är kritisk mot osynliggörande mekanismer. Samtidigt är poststrukturalismen närvarande i det könskritiska och könsteoretiska perspektivet

samt ifråga om textens betydelseskapande funktioner.

5.3 En reflexiv diskurs

En reflexiv feministisk diskurs skapades ungefär samtidigt som den kvinnoynliggörande, även om den blev stark först en bit in på 1990-talet. Domellöfs avhandling är ett exempel på en avhandling som tillhör denna diskurs (och den synliggörande). Strukturalistiska och poststrukturalistiska genusteorier dominerar och dessa är baserade på socialkonstruktionistiska antaganden. Även *Hard & soft* är ett bra exempel på en litteraturvetenskaplig avhandling som artikulerar denna diskurs.

Den reflexiva feministiska diskursen har hållit sig stark in på 2000-talet, men har förstärkt även utvecklats åt olika håll – inte minst med varianter som queerteori och intersektionalistisk feministisk teori. *Folkhemsk film med ”invandraren” i rollen som den sympatiske Andre* av Carina Tigervall (2005) är ett intressant sociologiskt exempel på ett nutida uttryck för den reflexiva diskursen. Den studerar representationen av kön, etnicitet och makt i film ifråga om hur ”invandraren” skildras. Då Tigervall har ett postkolonialt perspektiv och utför en intersektionell analys, skiljs inte perspektivet på kön och makt från perspektivet på etnicitet. Likaså ses såväl etnicitet som kön och makt som socialt konstruerade. Film analyseras som ett populärkulturellt uttryck i enlighet med den brittiska Cultural Studies-traditionen, som riktar stort intresse mot populärkultur. Kulturens uttryck ses hänga samman med maktrelationer i samhället och de sätt som olika grupper representeras på är förbundna med maktrelationer (Tigervall, 2005, s. 3). Avhandlingen uppvisar alltså en stark tro på kulturens betydelse för skapandet av maktrelationer:

Intresset för och tron på kulturens betydelse för hur människor positioneras olika i kulturen och samhället, samt en feminis-

tisk och antirasistisk ståndpunkt, ligger till grund för mitt forskningsintresse och val av ämne. (Tigervall, 2005, s. 7)

5.4 Slutsatser

Analysen visar att de diskurser jag ser i materialet till stor del fungerar som ”idealtyper” som i praktiken överlappar varandra. En enskild avhandling kan höra hemma inom flera diskurser samtidigt, t.ex. Gunilla Domellöfs avhandling. Man kan inte heller säga att utvecklingen har gått från en diskurs till en annan. De tre diskurserna existerar till viss del samtidigt – det är inte så att utvecklingen går från den kritiska diskursen till den synliggörande för att sedan gå vidare till den reflexiva.

Då analysen i denna artikel är en sammanfattning av en i avhandlingen omfattande diskussion har det varit svårt för mig att här visa på den bredd i feministiska perspektiv som uttrycks. Något som jag i avhandlingen visar på, men som kan ha gått lite förlorat här, är att vi måste uppmärksamma de metateoretiska förhållningssätten i avhandlingarna för att kunna se diversiteten, överlappningarna och den övergripande feministiska problematiken i avhandlingarna. Det räcker inte med generella faser och inriktningar – som de tre diskurserna – även om de är belysande. De fungerar som riktmärken, men beskriver inte tillräckligt specifikt den feministiska forskningens innehåll på dokumentnivå. Genom att studera varje texts ontologiska och epistemologiska förhållningssätt till kön och makt har det istället varit möjligt att nå fram till dess feministiska uttryck.

6. Universell kunskapsorganisation

I detta avsnitt fokuseras kunskapsorganisation med avseende på logisk struktur och innehåll, liksom riktlinjer för kunskapsorganisatorisk praktik. De universella kunskapsorganisationssystemen är inte välanpassade för uppgif-

ten att strukturera feministiska perspektiv eller teman. Feministisk kunskap är marginaliserad och osynliggjord av universella kunskapsorganisationssystem. Denna marginalisering kan i sin tur tolkas i ljuset av en rådande objektivistisk och universalistisk epistemologi och ontologi, som är inbyggd i systemen. En sådan kan förklaras som att systemen utgår från tron på att det finns en möjlighet att inkludera all världens kunskap samt att det går att göra det på ett objektivt sätt. Här stödjer sig min analys på tidigare forskning på området (Olson, 2002a, Intner och Futas, Feinberg, 2005; Pettersson, 2001, 2003). Däremot har forskningen inte fokuserat vad som faktiskt osynliggörs. Det gör min analys.

6.1 Semantik och struktur

De universella systemen i min studie, *Svenska Ämnesord* och *Klassifikationssystem för svenska bibliotek*, har en tendens att privilegiera monodisciplinär kunskap framför tvärvetenskaplig och de tematiska ämnena framför de olika perspektiv en text uttrycker. Dessutom: feminismen artikuleras i dessa system som en socialpolitisk kvinnofråga, vilket visar sig ifråga om hur man ger betydelse åt feminismen, i nedvärderingen av feminismens betydelse och i inplacandet av den i felaktiga sammanhang. Feministiskt material klumpas ihop med material om kvinnor generellt, under samma huvud- och underklass, och allra oftast långt ner i hierarkierna (t.ex. Olson, 2001, 2002a, 2002b, s. 102; Palmer och Knott Malone, 2008).

Jag ger bara några få exempel. I *Klassifikationssystem för svenska bibliotek* ska feminism klassificeras som en rörelse eller ideologi under huvudklassen *Samhälls- och Rättsväsen* (O) och *Sociala frågor och socialpolitik: kvinnofrågor* (Ohja). I *Svenska Ämnesord* behandlas feminism på samma sätt, även om det i detta system är möjligt att indexera associativa relationer till feminism, t.ex. *Feminism: religiösa*

aspekter, *Feminism: politiska aspekter* och så vidare. Det är dock inte möjligt att indexera feminism i sig som en aspekt; då är den närmast liggande möjligheten det underordnade ämnesordet *genusaspekter*.

Kontexterna till de klassifikationer där feminism uttrycks är också underutvecklade inom *Klassifikationsystem för svenska bibliotek*. Maj Klasson har visat att urvalet av huvudklasser så väl som deras interna ordning säger mycket om de ontologiska och epistemologiska perspektiv som ligger bakom denna konstruktion (Klasson, 1995). Den hierarkiska ordningen och dess innehåll ser den manliga individen som norm (Klasson, 1995). De ämnen som huvudklasserna uttrycker visar detta; ämnen som traditionellt är associerade med manliga intressen, t.ex. *Idrott, lek och spel* och *Militärväsen*, har sina egna huvudklasser, medan feminim placeras under *Kvinnofrågor* (Ohja), långt ner i hierarkin (Klasson, 1995; Pettersson, 2001, 2003).

Det finns möjligheter att förbättra synligheten av den feministiska kunskapen i dessa universella system. En möjlig väg att gå är att låta uttrycka de associativa relationer till vilka feministisk kunskap kan relatera i tematiska termer. Detta är också den riktning som Olsson föreslår i en förhållandevis ny studie (2007). Utmaningen är att börja se den feministiska diskursen som en politisk och ideologisk rörelse såväl som ett kunskapsfält, inte minst inom vetenskapen. Dock: hur mycket de objektivistiska och universalistiska systemen än försöker integrera feministisk kunskap kommer den feministiska diskursen att vara ett specifikt område, som kräver särskild kunskapsorganisation för att det ska kunna uttryckas till fullo.

6.2 Riktlinjer för kunskapsorganisatorisk praktik

I praktiska anvisningar för klassifikation nämns klassifikationsprocessen kortfattat:

”Efter det att man gjort klart för sig verkets ämne, bör man börja med att söka lämplig avdelning” (Noaksson, 1997, s. 10). Ifråga om valet av kod gäller för klassifikation av tvärvetenskapliga arbeten att: ”I första hand bör sådana arbeten klassificeras på det ämne som kan anses dominera” (Noaksson, 1997, s. 10). Utgångspunkten för klassifikationsprocessen är alltså inte att klassifikatören ska söka efter texternas perspektiv utan efter deras uppenbara ämnen, liksom att det ska vara möjligt att vid klassificeringen objektivt avgöra vad en text handlar om.

Utgångspunkterna för den kunskapsorganisatoriska praktiken är utförligare beskrivna i *Klassifikationsystem för svenska bibliotek*, men när det gäller ämnesanalysen och valet av ämnesord står enbart att man ska välja de ämnesord som bäst sammanfattar verkets innehåll och att minst 20 procent av verkets innehåll bör behandla ett ämne för att det ska komma på tal för indexering (Nauri, Olsson och Svanberg, 2004, s. 28). Det är uppenbarligen tematik som eftersöks, inte perspektiv.

I riktlinjerna för ämnesordsindexering betonas också att relationer mellan ämnen är vanligt förekommande och att dessa ska indexeras (Nauri, Olsson och Svanberg, 2004, s. 31). Relationen mellan ämne och aspekt på ämne är en sådan relation och brukar benämnas som associativ. I första hand ska ett enskilt ämnesord som uttrycker hela ämneskombinationen väljas (t.ex. *Kvinnor i litteraturen*). I andra hand kombineras ett överordnat ämnesord med ett underordnat (*Litteraturkritik: genusaspekter*). Om inte heller det skulle vara möjligt utformas flera ämnesord, som användaren sedan själv får kombinera vid sökning. Prekoordinering föredras alltså alltid. Man skriver dock att om det inte finns möjligheter att prekoordinera förhållanden mellan ämnen kan det bero på att ”kombinationen är ovanlig, svår att uttrycka på ett konsekvent och entydigt sätt, eller inte har bedömts som viktigt

att kunna särskilja i ett index” (Nauri, Olsson och Svanberg, 2004, s. 31).

7. Ämnesspecifik kunskapsorganisation

Strukturen i *Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesordlista* är alltför enkel och tillåter inte indexering av associativa relationer. Detta är en av de största bristerna med det systemet. Till exempel möjliggör inte systemet en åtskillnad mellan feministiska perspektiv och temaområden. Det är inte möjligt att få veta om ämnesordet *feministisk teori* använts för att beskriva ett dokument om feministisk teori eller ett dokument som utgår ifrån ett feministiskt perspektiv.

Ett annat stort problem med systemet är att feministisk diskurs inte definieras. *Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesordlista* är avsedd att förteckna det breda ämnesfältet kvinnoforskning, mansforskning och genusforskning så väl som annat material som är intressant för detta fält. Det finns inga möjligheter att skilja mellan ämnesorden *forskning*, *genusforskning*, *kvinnoforskning* eller *könsrollsforskning* inom systemets ramar.

Likaså är riktlinjerna för kunskapsorganisatorisk praktik underutvecklade och inte väl definierade; de enda riktlinjer som finns handlar om ekvivalensrelationer och hur dessa kan uttryckas och har endast publicerats internt.

Jag har också översiktligt studerat *KVINFOs klassifikationssystem* liksom *The European Women's Thesaurus* och i dessa är det möjligt att uttrycka associativa relationer, men inte i meningen perspektiv relaterade associativt till tematik. Det är inte heller här möjligt att skilja mellan feministiska studier och genusforskning, vilket visar att domänen inte är rimligt förstädd och avgränsad.

Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesordlista är alltså det enda av de tre systemen som inte kan uttrycka associativa relationer. Bristerna med avsaknaden av definition av den fe-

ministiska domänen är däremot något som alla tre systemen har problem med.

8. Indexering och klassifikation av avhandlingarna

8.1 Klassifikationssystem för svenska bibliotek, Svenska Ämnesord, Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesordlista

Hur avhandlingarna blivit indexerade och klassificerade studerades genom att jag analyserade dem i bibliografiska poster i LIBRIS. Hur avhandlingarna indexerats med *Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesordlista* studerades på samma sätt, fast i databaserna KVINNOSAM och GENA. Dessa analyser jämfördes med resultaten från analyserna av avhandlingarnas innehåll. Även denna analys bekräftade att avhandlingarna inte görs sökbara utifrån sitt feministiska innehåll med dessa system

De feministiska avhandlingar som jag har diskuterat ovan, *Hard & soft* av Tiina Mäntymäki, Essevelds *Beyond silence* och Tigervalls *Folkhemsk film*, är inte alls indexerade med det feministiska innehållet i åtanke. *Hard & soft: the male detective's body in contemporary european crime fiction* har fått de svenska ämnesorden *manlighet i litteraturen* och *människokroppen i litteraturen*. Dessa ämnesord säger ingenting om det feministiska innehållet, men något om den tematik som rör sig kring kroppen – här framförallt den manliga kroppen. *Hard & soft* har klassificerats på ett sätt som liknar ämnesorden – här med G.096z, som betyder *Litteraturvetenskap: särskilda motiv: manlighet*. Essevelds *Beyond silence: middle-aged women in the 1970's* (1988) har tilldelats klassifikationen Ohja-qa (*Könsroller: Kvinnofrågor: Förenta Staterna*). Den klassifikation som kommer närmast ett feministiskt innehåll är alltså *Kvinnofrågor* (Ohja), vilket egentligen inte säger någonting om dess feministiska perspektiv utan bara talar om att avhandlingen handlar

om kvinnofrågor. Vad som menas med kvinnofrågor, förklaras inte.

De fyra feministiska avhandlingarna har också fått ämnesord från *Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesordslista* i databaserna GENA och KVINNSAM. Gunilla Domellöfs *I oss är en mångfald levande* har endast fått personnamn som ämnesord. *Hard & Soft* är indexerad med *manlighet*, *mansbilden*, *kropp* och *genus*. Detta säger något om det fokus avhandlingen har på representationer av den manliga kroppen men ingenting om att avhandlingen är feministisk. *Beyond Silence* är indexerad med *Levnadsvillkor* och *Medelåldern*. I indexeringen av Carina Tigervalls avhandling ser vi det i jämförelse med *Hard & soft* motsatta problemet: den har inte fått ämnesordet *genus*, trots att den innefattar en diskussion om vad genus är. Istället har den indexerats med *kvinnobilden* och *mansbilden*, fastän den uttalat har en konstruktionistisk förståelse av kön som inte ser texter (filmer) som passiva bilder, utan som betydelseskapande artikulationer.

8.2 Slutsatser

Denna brist i den praktiska indexeringen, att det feministiska innehållet inte är indexerat eller klassificerat, kan relateras till systemens brister: svagheter i fråga om att kunna uppfatta feministiska koncept och en oförmåga att uttrycka relationer mellan koncept (vilket skulle öka möjligheterna att synliggöra ett feministiskt perspektiv). Denna analys finner alla tre systemen otillräckliga för uppgiften att klassificera och indexera feministisk kunskap. Som vi sett i exemplen ovan görs inte det feministiska innehållet synligt alls. Vidare är inkonsekvenser i indexeringen och klassifikationen ett allvarligt problem i alla tre systemen. Indexeringarna med *Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesordslista* var mest inkonsekvent, då sätten man använt de olika termerna på varie-

rat över tid. Indexeringsdjupet har också växlat mycket över tid.

9. Slutsatser och framtida forskning

Vad bör då kunskapsorganisation av feministiska texter ta hänsyn till för att feministisk diskurs ska kunna uttryckas? Bibliotekens kunskapsorganisation av feministisk kunskap osynliggör feministisk diskurs. Det gäller såväl de universella kunskapsorganisationssystemen *Klassifikationssystem för svenska bibliotek* och *Svenska ämnesord* som den för kvinno-, mans- och genusrelaterat material specifikt utarbetade ämnesordslistan vid Kvinnohistoriska samlingarna.

Utifrån min definition av feministisk diskurs ses feministiska artikulationer som uttryckande ett särskilt perspektiv på kön, där makt inkluderas. När feministisk diskurs kontrasteras mot annan diskurs om kön ses nodalpunkten i denna feministiska diskurs som kritik och emancipation av ojämlika förhållanden grundade på kön. När feministisk diskurs studeras närmare i min analys av avhandlingsartikulationerna ser vi att det finns olika ontologiska och epistemologiska perspektiv på hur kritik och emancipation av ojämlika förhållanden grundade på kön förstås. Det är då möjligt att se feministisk diskurs som en feministisk diskursordning, som artikulerar en kritisk, en synliggörande och en reflexiv diskurs. Samtidigt finns det många överlappningar och diversitet inom diskurserna, vilket visar sig tydligt i avhandlingarnas feministiska perspektiv. Det är därför inte i alla avseenden tillräckligt att stanna vid förståelsen av en kritisk, en synliggörande och en reflexiv feministisk diskurs.

Min studie av kunskapsorganisation har behandlat utformningen av systemen för kunskapsorganisation ifråga om systematisk struktur och betydelsebildning liksom utgångspunkter för kunskapsorganisatorisk praktik,

framförallt ifråga om ämnesanalysen, och den har diskuterat resultat av kunskapsorganisatorisk praktik i form av klassifikationer och indexeringar med respektive kunskapsorganisationssystem (dvs. *Klassifikationssystem för svenska bibliotek*, *Svenska ämnesord* och *Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesord*). Feministisk diskurs osynliggörs.

I de två universella kunskapsorganisationssystemen ser vi en objektivistisk och universalistisk kunskapssyn. Denna kunskapssyn premierar monodisciplinärhet i såväl betydelsebildning som systematisk struktur, vilket visar sig i att tvärvetenskaplig kunskap värderas lågt; antingen hamnar den långt ner i hierarkierna eller faller mellan huvudklasserna, dvs. kunskapsorganiseras inte alls, eller så klumpas den ihop i några få klassifikationer eller ämnesord. Likaså premieras teman framför perspektiv i universell kunskapsorganisation, vilket vi framför allt ser i utgångspunkterna för kunskapsorganisatorisk praktik och i betydelsebildningen, dvs. val av ämnesord och klassifikationskoder. Det anses enkelt att med ämnesanalysen finna de viktigaste ämnen som texten handlar om och det anses också möjligt att objektivt avgöra vad en text handlar om. Att feminismen främst ses som en socialpolitisk kvinnofråga osynliggör också feministisk diskurs. Detta visar sig framförallt i hur feminismen behandlas som en rörelse eller ideologi som enbart är relevant för kvinnor och framförallt i socialpolitisk bemärkelse.

Osynliggörandet kan förstås ha att göra med nedvärdering i den systematiska strukturen liksom i en nedvärdering i val av begrepp och/eller huvudklasser. I det specifika kunskapsorganisationssystemet *Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesord* är systematiken alldeles för enkel för att kunna synliggöra feministisk diskurs. Det är omöjligt att uttrycka relationer mellan begrepp; framförallt vore det önskvärt med associativa relationer, så att feministiska teman skulle kunna skiljas från perspektiv.

Den diffusa normen är också mycket problematisk. Det är svårt att från fall till fall veta vad som underförstås i ämnesorden.

Ytterligare en stor brist är att man inte har definierat de diskurser eller den domän man har för avsikt att kunskapsorganisera och vars material man inkluderar i sin samling och sina bibliografiska kataloger (KVINNSAM, GENA). Feministisk diskurs skiljs inte från annan diskurs om kön.

Avsaknaden av utgångspunkter för den kunskapsorganisatoriska praktiken är likaså ett stort problem; här ges inga riktlinjer för ämnesanalys. I konkreta indexeringar och klassifikationer som har gjorts med de tre systemen visar sig dessa brister påtagligt. Dessutom ser vi en mycket stor inkonsekvens i klassifikationer och indexeringar, vilket förstås drabbar informationsökare av detta material hårt. Felaktiga indexeringar och klassifikationer, olika indexeringar och klassifikationer för material med liknande feministiskt innehåll liksom avsaknad av klassifikationer och indexeringar överhuvudtaget är exempel på hur inkonsekvens visar sig. Jag har i min analys inte diskuterat orsaker till inkonsekvensen, men det är möjligt att se en del av förklaringen i det faktum att indexerande bibliotekarier har bristande kunskaper, inte ser vikten av att uppmärksamma feministiskt innehåll samt inte minst att bristerna i utgångspunkter för kunskapsorganisatorisk praktik och systematisk utformning bäddar för inkonsekventa resultat. Befintliga system för kunskapsorganisation har på många sätt visat sig vara otillräckliga ifråga om att erbjuda möjligheter för definition och återfinnande av feministisk diskurs. Det visar såväl min analys som annan forskning. De förbättringar som skulle kunna göras inom systemens ramar är inte tillräckliga, även om varje steg till en förbättrad kunskapsorganisation av feministisk diskurs är värd att överväga. Hur och utifrån vilka utgångspunkter skulle kunskapsorganisationen

av feministiskt material då kunna utformas istället? Detta är en generell diskussion, som inte utgår från något särskilt kunskapsorganisatoriskt sammanhang, även om det förstås är intressant att relatera diskussionen till de specifika kontexter där feministisk kunskap kunskapsorganiseras. Här tänker jag framförallt på sammanhang som Kvinnohistoriska samlingsarna i Göteborg eller KVINFORs bibliotek i Danmark. Min utgångspunkt här är att generellt diskutera vad som krävs ifråga om kunskapsyn och syn på kunskapsorganisation vid konstruktion av en fungerande kunskapsorganisation och vad som specifikt krävs ifråga om synliggörande av den feministiska diskursen. Då jag i min analys har diskuterat utgångspunkter för kunskapsorganisatorisk praktik liksom utformning ifråga om systematik, betydelsebildning och konkreta resultat av kunskapsorganisation i klassifikationer och indexeringar rör denna diskussion också dessa bemärkelser. Utgångspunkten är att kunskap och kunskapsorganisation är kontextuellt formad och formande och därmed aldrig objektiv eller universell. På så vis är såväl kunskap som kunskapsorganisation också kontextuellt specifik; det går inte att utforma en allmän eller objektiv kunskapsorganisation.

Eftersom feministiskt material, både vetenskapligt och icke vetenskapligt, artikulerar särskilda perspektiv på kön och makt, behövs en kunskapsorganisation som kan synliggöra dessa perspektiv liksom de centrala teman/ämnen feministiskt material fokuserar. Kunskapsorganisationssystemen måste vara specifika och de universella systemen tillför egentligen inte något vad gäller identifikation av feministisk diskurs. *Svenska ämnesord* och *Klassifikationssystem för svenska bibliotek* är i stort sett oanvändbara vad gäller identifikation av feministiskt material genom ämnessökning, även om deras mer komplexa strukturella utformning ibland skulle kunna möjliggöra ett bättre synliggörande av feministisk diskurs än

Kvinnohistoriska samlingsarnas ämnesord. I kunskapsorganisatoriskt syfte måste central problematik och centrala kunskapsintressen identifieras och fungerande system för kunskapsorganisation och utgångspunkter för kunskapsorganisatorisk praktik måste utformas utifrån det. Som Hjørland skriver: "hvert fag tager stilling til dokumentets faglige relevans og placerer det i relation til den faglige kontekst" (Hjørland, 1993, s. 40). Det är viktigt att betona att det här krävs en kunskapsorganisation som är inkluderande och som möjliggör synliggörande av olika ontologiska och epistemologiska perspektiv. Här inbegriper en acceptans gentemot olika världsbilder och kunskapsnyer. Det är inte acceptabelt att utgå från objektivistisk och universalistisk kunskapsyn som osynliggör vissa perspektiv och ämnen till förmån för andra (t.ex. Albrechtsen och Jacob, 1999, s. 533).

Litteratur, inte minst vetenskaplig litteratur, består av konversationer: motstridiga argument, teorier, metodologier och metoder o.s.v. (Talja et al., 2003, s. 226; Andersen, 2004; etc.). I en feministisk diskurs är även texter som är populärvetenskap och politisk debatt feministiska argument om kön och makt. De handlar liksom den feministiska forskningen om att kritisera och emancipera ojämlika maktförhållanden grundade på kön. Kunskap och text som konversationer och argumentationer föreslås kunna synliggöras i socialkonstruktionistiska och multiperspektiviskt utformade digitala bibliotek. Med informationsarkitekturen vill man möjliggöra synliggörande av olika perspektivs diversitet ifråga om epistemologiska, politiska och etiska positioner på ett systematiskt sätt, liksom man också vill betona perspektivens kommunikativa funktion (Talja et al., 2002, s. 278, 2003, s. 561-569). Utarbetande av en informationsekologi är ett annat alternativ för att synliggöra texter som argumentationer och inlägg i debatter (Albrechtsen och Jacob,

1999). Här handlar det om att skapa informationsekologier, där flera kunskapsorganisationssystem kan fungera tillsammans och som stödjer kommunikation inom och mellan diskurser trots divergerande kunskapssyn och omvärldsuppfattningar (Albrechtsen och Jacob, 1999, s. 532-533). Det skulle handla om att indexera och klassificera vetenskapliga dokument i förhållande till centrala fackliga teorier, metateorier och metodologier och till generella idéhistoriska och vetenskapsteoretiska tendenser (se t.ex. Hjørland, 1993, s. 213; Andersen, 2004). Min analys har visat att det också skulle behöva gälla feministiskt material som inte är vetenskapligt.

Ett system för kunskapsorganisation, som inkluderas i en bibliografisk katalog av något slag, behöver därför kunna uttrycka just olika inslag av argumentation utifrån en domänspecifik kontext. Jag ger mig inte här in i diskussionen om hur dess logiska struktur skulle behöva se ut, men om feministiska perspektiv ska kunna skiljas från feministiska teman krävs förstås ett eller flera system för kunskapsorganisation som möjliggör just detta. Likaså skulle inplacandet av dokument i en diskursiv tradition vara synliggörande.

Många är kritiska mot hur vetenskapliga dokument indexeras, då man enbart tar hänsyn till "aboutness", dvs. vad en text handlar om. Istället ska indexeringen ta hänsyn till texterna som just kunskapsanspråk eller argumentationer (t.ex. Andersen, 2004, s. 209). Andersen föreslår att det bör vara möjligt att indexera, och därmed också söka, vetenskapliga texter utifrån sex perspektiv: teoretiskt perspektiv, kritik, framförda argument, kunskapsanspråk, epistemologiskt perspektiv och metodologi (Andersen, 2004, s. 216). Här är det alltså s.k. associativa relationer mellan begrepp som efterfrågas. Det handlar för den feministiska diskursen framförallt om möjligheter att kunna uttrycka feministisk diskurs som både tema och perspektiv, liksom som inkluderad i

en feministisk tradition (t.ex. bestående av kritisk, synliggörande eller reflexiv diskurs). Det vore också bra att kunna uttrycka metodologi och metod i kunskapsorganisationen.

Förslag finns på multiperspektiviska system för kunskapsorganisation, som synliggör texter som argument och där olika relationer mellan begrepp uttrycks (t.ex. Abrahamsen, 2003; Andersen, 2004; Olson, 2007; Talja et al. 2002, 2003; Ørom, 2003). Multiperspektiviska system för kunskapsorganisation skulle dock kunna utformas på många olika sätt. En diskussion om systemens utformning kan likaså avse att olika aspekter ställer olika krav på den logiska strukturen. Enligt Olson krävs en helt annan logisk struktur än den traditionella, aristoteliska, för att kunna uttrycka kvinnors kunskap/feministisk kunskap. Sammanhang måste kunna synliggöras, vilket de inte kan i ett universellt system för kunskapsorganisation där det framförallt är hierarkiska och linjära relationer som uttrycks. Dessutom är kategorierna i ett sådant system ömsesidigt uteslutande; tillhör ett dokument en kategori kan det inte tillhöra ett annat (Olson, 2007). Även Olson föreslår möjligheter ifråga om associativa relationer (Olson, 2007, s. 533). Hur det ska göras och hur specifikt är förstås något att ta ställning till utifrån sammanhanget. Att möjliggöra detta tillsammans eller vid sidan om ämnesord med fokus på teman och arenor skulle i vissa sammanhang kunna vara tillräckligt. Vi ser delvis sådana funktioner i tesarier för den feministiska diskursen, t.ex. *KVINFOs klassifikationssystem* och *The European Women's Thesaurus*. Tyvärr omöjliggörs indexeringen av perspektiv trots det av utgångspunkterna för den kunskapsorganisatoriska praktiken, där man ändå letar efter tematiskt inriktade begrepp. Dessutom är inte de diskurser som kunskapsorganiseras noggrant definierade; man skiljer inte feministisk diskurs från annan diskurs om kön så att det uppmärksammas i indexeringen.

Detta leder till en diskussion om att också utgångspunkterna och riktlinjerna för den kunskapsorganisatoriska praktiken behöver förändras. Självklart kan inte en objektivistisk och universalistisk kunskapssyn styra indexerings- och klassifikationsprocessen. Tanken att det är möjligt att finna en objektivt bestämbar tematik eller handling i en text måste helt förkastas. Det finns inte heller några allmänna användare, utan alla användare har specifika behov av kunskap. Annars är det ett faktum att beskrivningarna av dokumenten blir trivialisering och inte tillför ämnesbeskrivningen något. Detta är, som jag visat, fallet i indexeringarna och klassifikationerna av feministiskt material. Utgångspunkten måste istället vara den specifika kunskapsdomänen. En rimlig utgångspunkt för kunskapsorganisatorisk praktik är t.ex. Hjørlands behovsorienterade ämnesanalys (1993). Här tas i ämnesanalysen hänsyn till dokumentets egenskaper och ett – påhittat eller verkligt – informationsbehov, som i sin tur motiverar en viss typ av ämnesbeskrivning (Hjørland, 1993, s. 99). Ser vi till Hjørlands förslag, så måste man i ämnesanalysen försöka finna just det som i dokumentet är centralt för den domän som informationssystemet ifråga omfattar och vänder sig till (Hjørland, 1993, s.72).

Problemen med den stora inkonsekvensen i fråga om hur feministiskt material indexerar och klassificeras kan delvis minskas om systemens utformning och utgångspunkterna för den kunskapsorganisatoriska praktiken förbättras. Något jag inte diskuterat i min avhandling är hjälpanvisningar för informationssökare av feministiskt material, vilket förstås skulle kunna minska problemen. Hjälpanvisningar för indexerande och klassificerande bibliotekarier är förstås också användbart. Denna diskussion leder också till en fråga som ännu inte tagits upp här: vilka kunskaper kunskapsorganisatören bör besitta. En del av inkonsekvensen i indexering och klassifika-

tion har alldeles säkert att göra med att indexerande och klassificerande bibliotekarier inte har tillräckliga kunskaper om feministisk diskurs för att kunna indexera och klassificera dess material.

10. Avslutande reflektioner

Kravet på att med bibliotekens kunskapsorganisation kunna synliggöra texters perspektiv och teman och deras plats i diskursiva traditioner kan avfärdas som orealistiskt. Det anses inte möjligt att lägga ner så mycket tid och kraft på analys av textdokument, varken i en specifik feministisk bibliotekskontext (t.ex. Kvinnohistoriska samlingarna) eller i en allmän bibliotekskontext (t.ex. något universitetsbibliotek eller ett nationalbibliotek). Att skapa nya system för kunskapsorganisation som möjliggör det kan tyckas vara ännu mer orealistiskt.

Min uppfattning är att indexering och klassifikation måste vara användbar inom den kontext den ska fungera och kunna tillföra något till användarens ämnessökningar. Då feministiska texter handlar om att kritisera könsförtryck och kämpa mot dessa bör också kunskapsorganisationen kunna synliggöra dessa strategier. Jag påstår inte att det är möjligt att i en handvändning skapa system utifrån dessa utgångspunkter, speciellt inte i en tid som denna, där man helst inte lägger stora ekonomiska resurser på intellektuell kunskapsorganisation. Ofta finns istället en övertro på informationsteknologiska lösningar för kunskapsorganisation, och behovet av intellektuella modeller undervärderas.

Hursomhelst är det viktigaste att det förs en diskussion om vad kunskap och vetenskap är och att den diskussionen relateras till kunskapsorganisation om vi vill att kunskap och vetenskap i allmänhet – och här feministisk kunskap och forskning i synnerhet – ska synliggöras i våra bibliotekskataloger. Det är en viktig uppgift för biblioteks- och informa-

tionsvetenskapen, för de praktiska sammanhang där kunskapsorganisation utövas och för de politiska instanser där beslut av betydelse för kunskapsorganisationens utformning fattas.

Idag talas det enormt mycket om att tillfredsställa biblioteksanvändarnas behov. Här handlar det ofta om att utveckla biblioteks webbsidor enligt Bibliotek 2.0-tanken, om hur referenssituationer bör se ut, om vilka kognitiva och affektiva tillstånd den informationssökande individen är i, om användarens möte med ett systems användargränssnitt – listan kan göras lång. Detta är väl i sin ordning, men man får inte heller glömma att kunskapens och vetenskapens innehåll har betydelse. När den artikuleras, skrivs eller uttalas, blir den också möjlig för andra att förstå eller artikulera i sin tur. Därför behövs kunskapsorganisatoriska system, som ser just denna egenskap hos kunskap och artikulera den vidare.

Vi bör inte enbart satsa på informations-teknologi. Satsa också på ämnesexpertis, på kunskapsteoretisk kompetensutveckling och på fördjupad förståelse av kunskap och omvärld, liksom på förståelse för sociala och kulturella faktorer som påverkar tillgången, eller bristen, på kunskap.

När det gäller just feminism och feministisk kunskap – och vetenskap – har många ett intresse av den och dess betydelse. Om kunskapsorganisationssystemen i en allmän bibliotekskontext, där universella system för kunskapsorganisationssystem används, fortsätter att negligera feministisk diskurs kommer den feministiska diskursen att bli allt mer osynlig, i takt med att de feministiska texterna blir fler och fler. Och framförallt: Om man väljer att inte satsa på förbättrad kunskapsorganisation för specifika samlingar av feministiskt material kommer inte feministiskt material att kunna synliggöras utifrån de diskursiva förutsättningarna där heller.

Jag menar, som artikeln visar, att makt och

kunskapsorganisation hänger nära samman. Artikulationer, som indexeringar och klassifikationer eller feministiska texter, kan alltid refereras till grupper eller individers sociala intressen, som alltid får olika sociala konsekvenser av något slag. Jag har inte analyserat vems intressen som tillgodoses av att feministisk diskurs inte synliggörs. Men man skulle kunna fråga sig: Vem tjänar på att feministiskt material osynliggörs? Och varför väljer man att arbeta med universella kunskapsorganisatoriska system som i upplaga efter upplaga osynliggör feministiskt material? Varför satsas det inte mer på specifika kunskapsorganisationssystem för feministiskt och genusrelaterat material?

Den digitala miljö som alltfler texter produceras inom kan helt klart bli en möjlighet för synliggörande av feministiskt material. Här borde man inom biblioteksvärlden och inom feministisk diskurs ta tillvara möjligheterna för kunskapsorganisation. En digital text kan beskrivas med hjälp av metadata och inordnas i digitala samlingar och digitala bibliotek, där texterna kategoriseras och beskrivs med metadata som ingår i metadata scheman. Denna möjlighet ses som mycket intressant, då man kommer allt närmare en annan logisk struktur som materialet kan inordnas i (Olson, 2007; Talja et al., 2002, 2003). Olson menar t.ex. att man kommer ifrån de traditionella, universella klassifikationssystemens hierarkiska struktur till förmån för en vävliknande och inkluderande (Olson, 2007). Det finns också ett antal förslag på, och praktiska genomföranden av, hur metadata scheman kan byggas upp för feministiskt material (Brown, Clements och Grundy, 2006; Rentfrow, 2006). I en digital kontext möjliggörs dessutom i allt större utsträckning att både användare och producenter av feministisk kunskap blir delaktiga i kunskapsorganisationen. Forskare och aktivister kan själva bli delaktiga i den kunskapsorganisatoriska utformningen, i

utgångspunkterna för den kunskapsorganisatoriska praktiken och i det praktiska genomförandet av kunskapsorganisation. Detta är enligt min mening en feministisk strategi att ta tillvara, särskilt om den feministiska diskursens innehåll fortsättningsvis inte synliggörs bättre av bibliotekens kunskapsorganisation.

Inom en bibliotekskontext är denna möjlighet också viktig att ta tillvara. Självklart skulle professionella användare, t.ex. i form av feministiska forskare och aktivister, kunna vara till hjälp vad gäller indexering och klassifikation av feministiskt material (Se t.ex. Abrahamson, 2003; Olson, 2007; Ørom, 2003). Delaktiga användare är centralt för de socialkonstruktivistiska utgångspunkter min analys bygger på, men också för vad som förespråkas av användarorienterade biblioteks- och informationsvetenskapliga forskare och praktiker, inte minst inom Library 2.0- och Digital Library-koncepten (t.ex. Casey och Savastinnuk, 2007). Här handlar det mycket om att erbjuda digitala, interaktiva bibliotekstjänster. Självklart skulle "collaborative tagging" vara en intressant möjlighet att ta fasta på vid kunskapsorganisation av dokument.

Varken min avhandling eller – ännu mindre – denna artikel har kunnat förhålla sig till alla de möjligheter som finns att kunskapsorganisera feministiskt material. Jag har nämnt möjligheter med metadata inom en digital kontext och "collaborative tagging", men vi ser också automatisk indexering som en betydelsefull möjlighet för (fulltext)indexering av digitala texter m.m. Många metodologier kan förespråkas – och utvecklas – men det viktiga är att kunskap förstås utifrån att de är argumentationer som ingår i diskussioner, som i sin tur existerar inom specifika kontexter. Kunskapsorganisation bör utformas i enlighet med detta och utifrån varje specifik diskurs centrala perspektiv och problemkomplex. Oavsett om det är bibliotekarier som indexerar eller klassificerar i en lokal bibliografisk ka-

talog, användare som indexerar sin boksamling i LibraryThing eller Google som utformar automatisk indexering enligt specifika algoritmer behövs alltid en intellektuell förståelse om vad kunskap är, vilken kunskap man organiserar och vilka sociala konsekvenser den valda kunskapsorganisationen får.

Referenser

- Albrechtsen, H. och Jacob, E. K. (1999) When essence becomes function: post-structuralist implications for an ecological theory of organisational classification systems. *Exploring the Contexts of Information Behaviour*, T. D. Wilson and D. K. Allen (eds.). Taylor Graham Publishing, London, UK, s. 519-534.
- Andersen, J. (2004) Analyzing the role of knowledge organization in scholarly communication: An inquiry into the intellectual foundation of knowledge organization. Diss. Copenhagen: Department of Information Studies, Royal School of Library and Information Science.
- Axelsson, Maria (2004). *Kvinnan:mannen::alternativet:normen: ett feministiskt perspektiv på klassifikation = [Woman:man::alternative:norm: a feminist perspective on classification]*. Borås: Högsk. i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap
- Bengs, C. (2000) *Looking good: a study of gendered body ideals among young people*. Diss. Umeå: Univ.
- Berman, S. (1971) Prejudices and antipathies: a tract on the LC subject heads concerning people. Metuchen, N. J.
- Berman, S. (1984) Out of the kitchen – but not into the catalog. *Technical Services Quarterly*. 2 (1/2), p. 167-171.
- Bowker, G. och Star, S. (1999) *Sorting things out: classification and its consequences*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Burr, V. (1995) An introduction to social constructionism. London: Routledge.
- Båvner, Per (2001). *Half full or half empty?: part-time work and well-being among Swedish women*. Diss. Stockholm : Univ.
- Dickstein, R., Mills, V. A. och Waite, E. J. (1988) Women in LC's terms: a thesaurus of Library of Congress subject headings relating to women. Phoenix: Oryx Press.
- Domellöf, G. (1986) *I oss är en mångfald levande: Karin Boye som kritiker och prosamodernist*. Diss. Umeå: Univ.
- Eliasson, Rosmari (1971). *Könsdifferenser i sexuellt beteende och attityder till sexualitet*. Diss. Lund: Univ.
- Esseveld, Johanna (1988). *Beyond silence: middle-aged women in the 1970's*. Diss. Lund: Univ.

- Feinberg, M. (2005) Expression of feminism in three classifications. Proceedings 16th Workshop of the American Society for Information Science and Technology Special Interest Group in Classification Research, October 29, 2005. Andersen, J. (ed.) Charlotte, NC.
- Folkesson, I. och März, K. (2006) Marginaliserad kunskap?: en kritisk studie av representationen av genusvetenskaplig litteratur i klassifikationssystem och ämnesordslistor. Borås: Högsk. i Borås, Bibliotekshögskolan/ Biblioteks- och informationsvetenskap
- Foskett, A. C. (1971) Misogynists all; a study in critical classification. *Library Resources and Technical Services* 15 (2), s. 117-121.
- Foskett, A. C. (1984) Better dead than read: further studies in critical classification. *Library Resources & Technical Services*, 28 (4), s. 346-359.
- Foucault, M (1977) *Fantasia of the library*. Language, counter-memory, practice: selected essays and interviews. Ithaca: Cornell Univ. P.
- Freedman, J. (2003) *Feminism : en introduktion*. Malmö: Liber.
- Frohmann, Bernd (1994) Discourse analysis as a research method in library and information Science. *Library and Information Science Research*, 16, s. 119-138.
- Frye, M. (2000) Patriarchy. *Encyclopedia of feminist theories*. Code, L. (ed.). London: Routledge, s. 195-197.
- Gemzöe, L. (2002). *Feminism*. Stockholm: Bilda.
- Hansson, J. (1999) Klassifikation, bibliotek och samhälle: en kritisk hermeneutisk studie av "Klassifikationssystem för svenska bibliotek". Diss. Göteborg: Univ.
- Hansson, J. (2006) Knowledge organization from an institutional point of view. *Progressive Librarian*. Nr 27, s. 31-43.
- Harding, S. (1986) *The science question in feminism* Ithaca: Cornell Univ. Press.
- Hjørland, B. och Albrechtsen, H. (1995). *Toward a new horizon in information science: domain-analysis*. Copenhagen: Royal School of Librarianship.
- Hjørland, B. (1993) Emnerepresentation og informationsøgning: bidrag til en teori på kundskabsteoretisk grundlag. Diss. Göteborg: Univ.
- Hjørland, B. (1998) Theory and metatheory of information science: a new interpretation. *Journal of Documentation*. 54, (5), s. 606-621.
- Hjørland, B. (2002) Epistemology and the socio-cognitive perspective in information science. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. 53, (4), s. 258.
- Hjørland, B. (2008) What is knowledge organization? *Knowledge Organization*, 35 (2/3) , s. 86-101.
- hooks, b. (1984) *Feminist theory from margin to center*. Boston, Mass.: South End Press.
- Intner, S.S. och Futas, E. (1996), The role and impact of Library of Congress classification on the assessment of women's studies collections. *Library Acquisitions: Practice & Theory*, Vol. 20 s.267-79.
- Klasson, M. (1995). Knowledge organisation as a mirror of society. *Social change and adult education research*. 1994, s. 19-32
- Laclau, E. och Mouffe, C. (2001) Hegemony and socialist strategy : towards a radical democratic politics. London: Verso
- Lofsvold, Laurel Ann (1999). *Fredrika Bremer and the writing of America*. Diss. Lund: Univ.
- López-Huertas, M. J. och Barité. M. 2002. Knowledge representation and organization of Gender Studies in the Internet: towards integration. *Challenges in knowledge representation and organization for the 21st century. Integration of knowledge across boundaries: proceedings of the Seventh International ISKO Conference, 10–13 July 2002, Granada, Spain*. Würzburg: Ergon Verlag: s. 393–402. *Documentation* 58 (1): s. 79– 103.
- López-Huertas, M. J. och de Torres Ramirez, I. (2007) Gender Terminology and Indexing Systems: The Case of Woman's Body, Image and Visualization. *Libri*, 2007, vol. 57, s. 34–44.
- Lundström-Roche, Francesca (1985). *Women in prison: ideals and reals*. Diss. Stockholm: Univ.
- Löfgren, Eva Margareta (1993). "Schoolmates of the long ago": motifs and archetypes in Dorita Fairlie Bruce's boarding school stories. Diss. Stockholm: Univ.
- Millett, Kate (2000[1970]). *Sexual politics*. Urbana: University of Illinois Press
- Mäntymäki, Tiina (2004). *Hard & soft: the male detective's body in contemporary European crime fiction*. Diss. Linköping : Univ.
- Nauri, M., Swanberg, M. och Olsson, L. (2004) *Svenska ämnesord: en introduktion*. Stockholm: Kungl. Biblioteket.
- Noaksson, A. (ed.) (1997) *Klassifikationssystem för svenska bibliotek*. Lund: Bibliotekstjänst.
- Nyman, Charlott (2002). *Mine, yours or ours?: sharing in Swedish couples*. Diss. (sammanfattning) Umeå : Univ.
- Olson, H. (1991) Subject access to women's studies materials. Cataloging heresy: challenging the standard bibliographic product. *Proceedings of the Congress for Librarians, February 18, 1991, St. John's University, Jamaica, New York, with additional contributed papers*.
- Weinberg, B. H. (ed.) Medford, NJ: Learned Information.
- Olson, H. (1996) Dewey thinks therefore he is: the epistemic stance of Dewey and DDC. *Knowledge organization and change : proceedings of the Fourth International ISKO Conference 15-18 July 1996, Washington, DC. Green, R. (red.) Frankfurt/Main: Indeks Vlg. s. 302-312.*
- Olson, H. och Ward, D. (1997) Feminist locales in Dewey's landscape: mapping a marginalized knowledge domain. *Knowledge Organization for Information Retrieval: Proceedings of the Sixth International Study Conference on Classification Research, 16-18 June, London, UK, FID, The Hague*, s.139-45.
- Olson, H. (1998) Mapping beyond Dewey's boundaries: constructing classificatory space for marginalized

- knowledge domains. *Library Trends*, 47(2), s. 233-254.
- Olson, H. (2001) The power to name. Representation in library catalogs. *Signs: journal of Women in Culture and Society*, 26 (3).
- Olson, H. och Schlegl, R. (2001) Standardization, objectivity, and user focus. A meta-analysis of subject access critiques". *Cataloging and Classification Quarterly*, 32 (2) s. 61-80.
- Olson, H. (2002a) *Power to name: locating the subject representation in libraries*. Dordrecht; Boston, Mass.: Kluwer.
- Olson, H. (2002b) If it's there, can you find it? bibliographic control. *Information sources in women's studies and feminism: guides to information sources*. Olson, H. (red.) München: Saur, s. 100-114
- Olson, H. (2007) How we construct subjects: a feminist analysis. *Library Trends*, 56 (2), s. 509-541.
- Palmer, C. L. och Knott Malone, C. (2008). Elaborate isolation: metastructures of knowledge about women. *The Information Society*, 17 (3), s. 179-194.
- Pettersson, K. (2001). *Den manliga heterosexuella normen: en analys av SAB-systemet utifrån ett feministiskt och queerteoretiskt perspektiv*. Borås: Högsk. i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap.
- Pettersson, K. (2003). *Den manliga normen. Genomgång av Klassifikationssystem för svenska bibliotek och Svenska ämnesord utifrån ett genusperspektiv*. Göteborgs universitetsbibliotek: rapport.
- Radford G. och Radford M. (2005). Structuralism, post-structuralism, and the library: de Saussure and Foucault. *Journal of Documentation*, 61 (1), s. 60-78.
- Samuelsson, J. (2008). *På väg från ingenstans: kritik och emancipation av kunskapsorganisation för feministisk forskning*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2008
- Sellerberg, Ann-Mari (1973). *Kvinnorna på den svenska arbetsmarknaden under 1900-talet: en sociologisk analys av kvinnornas underordnade position i arbetslivet*. Diss. Lund: Univ.
- Smirthwaite, G. (2005). Genusvetenskap: vad är det för typ av ämne egentligen?. -*och likväl rör det sig : genusrelationer i förändring*. s. 77-94.
- Spivey, M. A. (1995). Feminist scholarship: implications for information management research. *The Journal of Academic Librarianship*, 21 (3), s. 159-166(8).
- Sundin, O. och Johannisson, J. (2005) Pragmatism, neo-pragmatism and sociocultural theory: communicative participation as a perspective in LIS. *Journal of Documentation*, 61 (1), s. 23-43.
- Talja, S. (2001). *Music, culture, and the library: an analysis of discourses*. Lanham, Md.: Scarecrow
- Talja, S., Tuominen, K. och Savolainen, R. (2005) "Isms" in information science: constructivism, collectivism and constructionism. *Journal of Documentation*, 61 (1), s. 79-101.
- Talja, S. Tuominen, K. och Savolainen, R. (2002) Discourse, cognition, and reality: toward a social constructionist metatheory for library and information science. *International conference on conceptions of library and information science, Seattle, WA, USA, July 21-25, 2002*. Greenwood Village, Colo.: Libraries Unlimited
- Thurén, B. (ed.) (2002). *Genusvägar: en antologi om genusforskning*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Thurén, B. (2003) *Genusforskning: frågor, villkor och utmaningar*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Tigervall, Carina (2005). *Folkhemsk film: med "invandran" i rollen som den sympatiske Andre*. Diss. Umeå: Umeå Univ. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-457>
- Trosow, S. (2001). Standpoint Epistemology as an alternative methodology for library and information science. *Library Quarterly*, 71, (3).
- Wenneberg, S. B. (2001) *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber ekonomi
- Roxman, Susanna (1984). *Guilt and glory: studies in Margaret Drabble's novels 1963-80*. Diss. Göteborg: Univ.
- Winther Jørgensen, M. och Phillips, L. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

SFIS höstkonferens

INFOtrender 2009

hålls i Göteborg den 24–25 november 2009

Mer information kommer på

www.sfis.nu